

яка передбачає відповідальність за вчинення домашнього насильства, насильства за ознакою статі, невиконання термінового заборонного припису або повідомлення про місце свого тимчасового перебування, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, тобто, фактично, за друге діяння, вчинене протягом року.

Разом з тим вважаємо, що систематичність виступає розмежувальним критерієм кримінально-караного домашнього насильства таст. 173² КУпАП лише у випадку вчинення психологічного або економічного домашнього насильства. Випадки ж домашнього насильства фізичного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень) у будь-якому разі, у тому числі і при одноразовому його вчиненні, слід кваліфікувати за ст. 126 «Побої і мордування» або ст. 127 «Катування» КК України, які повністю охоплюють об'єктивні та суб'єктивні ознаки такого діяння і передбачають більш суворий вид юридичної відповідальності ніж адміністративна.

У зв'язку з наведеним та з метою усунення колізії правових норм пропонуємо виключити з переліку можливих діянь, передбачених ст. 173² КУпАП, домашнього насильства фізичного характеру (застосування насильства, що не спричинило тілесних ушкоджень).

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>.

2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/80731-10/page11>.

3. Словник української мови : [В 10 т.]. Т. 9 / [редкол.: І.К. Білодід та ін.; уклад.: І. Р. Вихованець, В. П. Градова, Г. Н. Демчик та ін.; ред. тому: І.С. Назарова та ін.]. – К. : Наук. думка, 1978. – 916 с.

4. Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» від 25.04.2003 р. № 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va003700-03>.

Богатирьова Галина Андріївна
к.пед.н., доц., завідувач кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Криворізького факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

НАВИЧКИ БЕЗКОНФЛІКТНОГО СПІЛКУВАННЯ ЯК ПРОТИДІЯ ЗЛОЧИННІЙ ПОВЕДІНЦІ ОСОБИ

Сучасне українське суспільство переживає складний період свого розвитку, позначений труднощами перехідного періоду, коли демократичні, гуманістичні цінності утверджуються суперечливо і надто повільно. Це зумовлює падіння моралі, культури взаємостосунків між людьми, криміналізацію суспільних відносин тощо. Значні суперечності особливо позначаються на молодому

покоління, в свідомості й поведінці якого не сформувалися та міцно не закріпилися позитивні установки й мотиви, значущі ціннісні орієнтації.

За таких обставин вкрай важливим стає виховання в молодого покоління толерантності, формування навичок безконфліктного спілкування, оскільки утвердження принципів і норм толерантності є необхідною умовою взаєморозуміння між людьми й попередження проявів злочинної поведінки особи.

Спроби обґрунтувати в межах соціальної психології загальну модель конфлікту були зроблені вітчизняними дослідниками, зокрема Ф.М. Бородкіним, М.С. Бургіним, А.А.Єршовим, Г.О. Карповою, Н.М. Коряк, О.В. Лавренко; положення про необхідність конструктивного вирішення конфліктів розроблялися вченими Т.В. Драгуновою, А.Т. Ішмуратовим, Є.С. Кузьміним, Г.В. Ложкіним, М.М. Рібаковою, В.П. Шейновим; теоретичні положення психології пізнання та розуміння людьми один одного – Є.І. Головахою, В.В. Знаковим, С.В. Кондратьєвою, Г.С. Костюком, С.Д. Максименком, Ю.А. Орн, Н.В. Паніною, В.В. Рибалкою, М.І. Станкіним; принципи діалогічного підходу у спілкуванні – А.А. Бодальовим, Л.А. Петровською, В.А. Семиченком, А.С. Співаковською, І.С. Тодоровою, А.У. Хараш, Н.В. Чепелевою.

Феноменології конфлікту як одному з головних видів спілкування присвячено роботи В.В. Дружиніна, Г.І. Кримської, А.А. Литовка, В.В. Панчука, М.І. Станкіна, В.П. Шейнова та інших.

В той же час залишається невизначеним вплив спілкування на мотивацію антисуспільного вчинку, проявів злочинної поведінки, яка характеризується несприйняттям особою системи соціальних цінностей, нерозвиненістю соціально-необхідних потреб, що часто призводить до ескалації агресивності.

Протягом всього життєвого шляху людини відбувається процес її соціалізації, перетворення на особистість, тобто на людину, яка усвідомлює себе частиною суспільства та вміє жити за його законами, соціальними «правилами гри».

Система людських відносин є складною. Періоди спокійного стану змінюються спалахами пристрастей, сутичок, що неминуче породжує конфлікти, які бувають різними за змістом та наслідками. Провідну роль в їх попередженні відіграє поведінка учасників конфліктної ситуації. Від вміння вести себе в подібних випадках залежить не тільки успіх справи, а іноді й життя, доля та психологічне здоров'я людини. Від рівня сформованості навичок безконфліктного спілкування залежить вибір поведінки особи в стані гніву чи агресії.

Соціально-правова зрілість особистості є смисловою константою і принципом життєдіяльності будь-якої особи в сучасних соціокультурних умовах. Особливу роль відіграє ціннісно-нормативна сфера психіки особистості, яка визначає її життєві смисли, норми і стандарти поведінки. Саме ця сфера суб'єктивно детермінує вибір форми поведінки та способу дій людини, усвідомлення цілісного Я-образу, розуміння стратегічних життєвих цілей, збагачення внутрішнього світу людини, розвиток здатності відчувати персональну відповідальність за вибір життєвого шляху, свої вчинки.

На жаль, як показує практика, наявність смислодефектної свідомості особистості є явищем достатньо розповсюдженим. Внаслідок цього порушується взаємодія особистості із середовищем та з'являється мотивація до антисуспільного вчинку.

Цінності злочинця є індивідуальними, вони не співпадають із загальноп-

рийнятими і мають не позитивну, а соціально негативну спрямованість. Саме нерозвиненість соціально-необхідних потреб, несприйняття системи соціальних цінностей, перебільшення потреб і правомірних можливостей їх задоволення стають основними мотивами злочинної поведінки особи. Вчені зауважують, що злочинних потреб не існує. Це ті ж загальнолюдські потреби, але деформовані за своєю спрямованістю та інтенсивністю [6].

Виходячи з положення про те, що соціальні умови буття мають вирішальне значення для появи та ескалації агресивності особистості, ми повинні більше уваги приділити вирішенню конфліктів, які можуть бути причиною злочинної поведінки в цілому. А отже, моделювання ситуацій мирного розв'язання конфліктів, навичок безконфліктного спілкування є основним завданням щодо попередження злочинної діяльності особи.

Звідси стає очевидним, що процес безконфліктного спілкування між людьми повинен відбуватися за допомогою міжособистісного діалогу, основу якого складає розуміння людиною іншого та емпатійного ставлення один до одного.

Саме співпереживання, емпатія дозволяє співрозмовникам вступати в глибоке, емоційно насичене спілкування і тому бути найкращою основою особистісного контакту в діалозі (М.М. Бахтін, Є.А. Ножин, Т.А. Флоренська).

Потрібно враховувати, що ірраціональні пласти психіки людини детермінують соціальну поведінку. Зігмунд Фрейд наголошував на необхідності пошуку причин міжособистісних конфліктів у сфері несвідомого [3, с. 157]. Згідно з Е. Берном, структура особистості поєднує в собі три компоненти-стани: «дитина» (джерело спонтанних емоцій, прагнень і переживань); «родич» (потяг до стереотипів, забобон, повчання) і «дорослий» (раціональне і ситуативне ставлення до життя). У процесі взаємодії людей здійснюється трансакція (одиниця взаємодії партнерів по спілкуванню). Якщо реалізується непересічна трансакція, спостерігаються безконфліктні стосунки. Якщо виникає пересічна трансакція, процес спілкування порушується і може виникнути конфлікт [5, с. 143].

Під конфліктністю особистості розуміється її інтегральна властивість, яка відображає частоту вступу в міжособистісні конфлікти та характер реагування (когнітивного, емоційного, поведінкового) в них. При високій конфліктності індивід стає постійним ініціатором напружених стосунків з оточенням.

Конфліктність особистості визначається комплексною дією психологічних (темперамент, рівень агресивності, рівень домагань, актуальний емоційний стан, акцентуація характеру і т.д.), соціально-психологічних (соціальні установки, цінності, ставлення до опонента, спрямованість у взаємодії «на себе» тощо) і соціальних факторів (умови життя і діяльності, соціальне оточення, загальний рівень культури). Так, американський психолог Д. Майєрс вказує на спільність причин соціальних конфліктів всіх рівнів – чи міжособистісних, чи міжгрупових, чи й міжнародних. Акцентуючи на головній суперечності людського існування – дотриманні вузькогоспичних інтересів на шкоду суспільним – вчений зазначає, що люди, які мислять позитивно, потрапляють у капкан взаємно деструктивних стратегій поведінки, одночасно демонструючи тривожні парадокси людського існування [4, с. 502].

Взаємне підсилення дії зовнішніх та внутрішніх чинників конфліктності особистості сприяє її закріпленню і трансформації в деструктивну форму. Це має прояв у деструктивній поведінці в конфліктних ситуаціях, продукуванні

конфліктів і конфліктогенів, наявності деструктуючих внутрішніх конфліктів. Деструктивна конфліктність особистості зумовлюється комплексом особистісних чинників, що продукують її, вплив яких перешкоджає особистісному зростанню і саморозвитку особистості [6, с. 622]. У даному випадку пріоритетними можуть стати втрата і викривлення інформації в процесі міжособистісної та міжгрупової комунікації.

Один із ефективних засобів подолання такої конфліктності мають стати, на думку Д.О. Леонтьєва, «внутрішні стримуючі чинники, вольова саморегуляція, оволодіння прийомами самопереконавання, керованого впливу на свідомість». Саме такими способами можливо досягти зміни самоусвідомлення й смислової константи особи як основи ціннісних регуляторів поведінки особи [2, с. 386].

Отже, на шляху попередження злочинної поведінки важливим є психологічний процес вибору поведінки у процесі міжгрупової комунікації; чітко збалансована рольова взаємодія особистостей; оволодіння навичками безконфліктного спілкування.

1. Бандурка А.М., Друзь В.А. Конфликтология: учеб. пособие. Х.: Ун-т внутр. дел, 1997. 350 с.

2. Леонтьев Д.А. Психология смысла: природа, строение и динамика смысловой реальности. М.: Смысл, 2003. 487 с.

3. Ложкін Г.В., Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика. К.: МАУП, 2007. 435 с.

4. Майерс Д. Социальная психология. СПб.: Питер, 2001. С. 461-509.

5. Берн Э. Игры, в которые играют люди. Люди, которые играют в игры. СПб.: Университетская книга, 1998. 292 с.

6. Colman A.M. A Dictionary of Psychology. New York: Oxford University Press, 2003. 845 p.

Бондар Володимир Сергійович

к.ю.н., доц., начальник відділу організації наукової роботи Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ ПІД ЧАС ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ, УЧИНЕНИХ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ

Слідчий експеримент – це слідча (розшукова) дія, що проводиться слідчим або прокурором відповідно до ст. 240 КПК України.

Важливість даної слідчої (розшукової) дії під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, учинених із застосуванням вогнепальної зброї, зумовлена тим, що результати її:

- є пізнавальним засобом експертного аналізу та джерелом об'єктивної інформації про обстановку події для подальшого проведення судових експертиз та обґрунтування відповідей на питання (у тому числі з вирішення іденти-